ڕۆڵی پسپۆڕی کتێبخانه له پەرەپێدانی هۆشیاریی ڕۆشنبیری له کۆمەڵگادا لەڕێی کتێبخانە گشتییەکانەوە

(١-٢)

ئا. یاسین قادر بەرزنجی

ئەم توێژینەوەیە وەك بەرنامەی کار لە(کۆنگرەی یەکێتی عەرەبیی بۆ کتێبخانەو زانیارییەکان) پێشکەشکراوە، کە لە کتێبخانەی ئەسکەندەرییە لە دیسەمبەری ٢٠٠٤ دا بەستراوە.

پێشەکی

مێژووی پیشەی پسپۆڕی کتێبخانە(Librarian)لەدایك بووی ئەم سەردەمە نییە، هەروەها سەدەی رابردووش، بەڵکو بەیەکێك لەپیشە بەراییەکانی مێژوو دادەنرێت، چونکە(توت) نموونەی یەکەمینی ئەمیندارانی کتێبخانەیە لە میسری کۆنداو هاوسەرەکەشی(حاتور) یەکەمین ئەمینداری کتێبخانە بووە لەو کاتەدا، هەربۆیە لەرووی(مەجاز)ەوە ناونراون (خواوەندی هزر)و لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژگارەکاندا بە نموونە لەلای سەرجەم کارمەندانی کتێبخانە میسرییەکان ماونەتەوە[1].

ئێستایش، ڕۆڵی پسپۆڕی کتێبخانە کاراو کاریگەرە، چ لەتوێژینەوەی زانستییداو چ لەبوارەکانی مەعریفەدا، لەگەڵ ئەو ڕۆڵەیدا کە خزمەتگوزاریی پێشکەوتووە بۆ سەردەمی تەکنەلۆژیای نوێ.

پێویستمان بەوەیە بەباشی لە ڕۆڵی پسپۆڕی ئەم بوارە بگەین لە جیهانێکدا کەوا شۆڕشێکی فراوانی زانیارییەکانی لە سەرجەم بەشەکانی مەعریفەی مرۆییدا تیادا بەرپابووە. ئەمە وێڕای بوونی ڕووبەڕوو بوونەوەی نوێ لەبواری کتێبخانەو زانیارییەکاندا، کە پێویست دەکات پسپۆڕی کتێبخانە لە توانایدا بێ ئەو ئەرکە بهێنێتە دیو بەشێوەیەك بێت باشترین خزمەتگوزاریی زانیارییەکان پێشکەش بەسوودمەندانی کتێبخانە بکرێت، تاوەکو ببێتە مایەی هاوکاریی توێژینەوە زانستییەکانو زیادبوونی ڕۆشنبیریی کۆمەڵگا.

بەتایبەت ڕۆڵی کتێبخانەی گشتی ڕۆڵێکی گرنگە لە گەشەپێدانی ڕۆشنبیریدا، چونکە کتێبی باش پوختەی هزری مرۆیی سوودبەخشەو کاریگەریی هەیە لەسەر بیرکردنەوەی خوێنەرو هەڵسوکەوتی[2].

چەند پرسیارێك..

کاتێك ڕوناکی دەخەینە سەر ئەم باسە، کە بایەخدانە بە زانستی کتێبخانەو زانیارییەکانو ڕۆڵی پسپۆڕی کتێبخانەکان تیایاندا، بەتایبەت لە کتێبخانە گشتییەکاندا، چەند پرسیارێك دێنە پێشێ:

* ئەو مۆراڵانە چین کە دەبێت لە پسپۆڕی کتێبخانەکاندا هەبن؟

* ڕۆڵی پسپۆڕی کتێبخانە چییە لە پەرەپێدانی هۆشیاریی ڕۆشنبیریی کۆمەڵگادا؟

*پسپۆڕی کتێبخانەکان چۆن خزمەتگوزاریی زانیارییەکان دەخەنە خزمەتی کۆمەڵگاوە؟

* چەندە پسپۆڕی کتێبخانە شارەزایە لە خزمەتگوزاریی زانیارییەکان لەڕێی ئینتەرنێتەوە؟

چەند زاراوەیەك..

کتێبخانەی گشتی: Public library

هەر کتێبخانەیەك خزمەتگوزاریی کتێبخانەیی گشتی بێ بەرامبەر لە گەڕەکێك، یان ناوچەیەکی دیاریکراودا پێشکەش بکات، هەڵبەت ئەوەش بەکۆمەکی دارایی گشتی، یان تایبەت دێتە دیو خزمەتی دانیشتووانی ئەو ناوچەیە دەکات کە کتێبخانەکەی تێدایە.

پسپۆڕی کتێبخانە: Librarin

ئەو کەسەیە کە بەرپرسیاری کتێبخانەو سەرچاوەو کەرەستەکانی لەئەستۆ دەگرێت، هەرچۆن چاپکراوەکان هەڵدەبژێرێتو خزکەتگوزاریی زانیارییەکان پێشکەشی سوودمەندان دەکات.

خزمەتگوزاریی زانیارییەکان: Information Services

خزمەتگوزارییەکە کە کتێبخانە دەستەبەری دەکاتو ئامانجی سەرنج ڕاکێشانە بۆ ئەو زانیاریيانە کە لەکتێبخانەدا هەن، ئەویش لەڕێی لیستی بەرهەمە هزرییەکانو سەرچاوەکانەوە.

ئینتەرنێت The internet

تۆڕی ئاڵوگۆڕکردنەو لە دوو تۆڕ یان کۆمەڵێك پێکدێت کە بەستراون بە یەکترەوەو لەڕێی کۆمەڵێك ئامێرەوە بەشێوەیەك کاردەکەن کە وەکو یەك تۆڕ وابن.

ڕۆشنبیری Culture

بەشێوەیەکی گشتی، میتۆدی ژیانە لە هەر کۆمەڵگایەکدا، کە تیایدا بیرکردنەوەو ئاراستەو دابو نەریتو هەڵسوکەوت دەردەکەون.

لەم توێژینەوەیەدا، پشت بە دوو کەرەستەو لایەن دەبەستێت، ئەوانیش:

– بەکارهێنانی لیستی سەرچاوەکان.

– سەرنجی ڕاستەوخۆ لەپیشەی پسپۆڕی کتێبخانەکان.

پسپۆڕی کتێبخانەو زانیارییەکانو بایەخو ڕۆڵی لەم سەردەمەدا

زاراوەی (ئەمینداری کتێبخانە) بەواتای ئەو کەسە دێت کە بەرپرسە لەتۆمارەکانی کتێبخانە، بەواتایەکی تر بەرپرسی خزمەتگوزاریی کتێبخانەو زانیارییە زانستییەکانە بەپلەی یەکەم لەسەرچاوەکانی زانیاریدا، لەم سەردەمەدا کە گەشەی بەرچاو بەسەر شۆڕشی زانیارییەکاندا هاتووە، کتێبخانەو سەنتەری زانیارییەکان بوونەتە دامەزراوی زانستیی ئەوتۆ کە شێوەی زۆر لە سەرچاوەی زانیارییەکان لەخۆ دەگرن، وەکو(کتێب، خولاوەکان، فیلمو سیدیو..تاد).

لەسەردەمانی کۆنو ناوەندا کەسێك بەرپرسیاریی کتێبخانەی پێدرابێت، زانا یان توێژەر یاخود ڕوناکبیرێ بووە کە شارەزایی هەبووبێت دەربارەی کتێب، بەڵام لەگەڵ گەشەکردنی کتێبخانەداو دیاریکردنی ئەرکەکانی لەسەردەمی نوێدا وای خواستووە کە ئەو کەسە جۆرێکی تر بووبێت کە شارەزایی تەواوی هەبووبێت لە کارکردن لەگەڵ کتێبو کتێبخانەدا، دوای ئەوەش قۆناغێکی تر هاتۆتە ئارا، کەوا قۆناغی ئامادەکردنی کادیری ئەکادیمییە، ئەویش دوای ئامادەسازیی گشتیی بۆ تایبەتو جۆری، کە لەکاری دەستەوە وەرچەرخاوە بۆ کارکردن لەسەر نوێترین کەرەستەو ئامێرە تەکنەلۆجییەکان[3].

چەمکی کتێبخانەکان بەپێی ناوەرۆکی زانستیو تیۆرییان گۆڕانی بەسەردا هاتووەو لەگەڵ گەشەکردنی کتێبخانە تایبەتمەندەکانداو جەختیان لەسەر خزمەتگوزاریی زانیارییەکانو میتۆدە هونەرییەکان کردوەتەوە، هەندێك گەشەکردنی کتێبخانە بەهۆی ئامێرە ئەلیکترۆنییەکانو ئەرکە نوێیەکان دەکەنە بناغە بۆ ڕەگەزەکانی تیۆری نوێ بۆ کتێبخانەکان، یان بنچینەی ئەکادیمیو تەکنەلۆجی بۆیانو بۆ زانستی زانیارییەکانو لەوێوە پسپۆڕی بواری زانیارییەکانو شارەزای تەکنەلۆجیای زانیارییەکان بوونەتە ناوی هاوچەرخ بۆ گوزارشت لەدیدو ڕوانگە نوێیەکان[4].

ڕاهێنانی پسپۆڕی کتێبخانەو زانیارییەکان..میسر بە نموونە

لە میسردا، ئێستا ١٤ بەشی ئەکادیمی بۆ خوێندنی زانستی کتێبخانەو دوکیۆمێنتو زانیارییەکان هەیە، لەو وڵاتەدا لەساڵی ١٩٥١دا خوێندنی زانستی کتێبخانەکان دەستی پێکردوە، ئەویش دوای دامەزراندنی بەشی کتێبخانەو دۆکۆمێنت لە زانکۆی قاهیرە لە ١٩٥٤دا بووەتە بەشێکی کۆلێجی ئەدەبیاتو بەوەش بووەتە یەکەم بەشی زانستی بۆ خوێندنی زانستی کتێبخانەکان لە نیشتمانی عەرەبیدا. هەرچۆن ساڵی ١٩٨٢ بەشێك بۆ هەمان بوار لە زانکۆی ئەسکەندەرییە دامەزرێنراوە، دواتریش چەندین بەشی کتێبخانەکان لە زانکۆ فەرمییەکانی میسردا دامەزراوەو تەنانەت بەشێکیشی لە زانکۆی تایبەتی ٦ی ئۆکتۆبەر بۆ ئەو مەبەستە دامەزرێنراوە.

لێرەدا ئاماژە بۆ پرۆگرامی بەشی کتێبخانەکانی زانکۆی قاهیرە دەکەین کە بریتییە لەم وانانە(مێژووی کتێبو کتێبخانەکان، میتۆدی توێژینەوەی زانستی، زانستی ئەرشیف، دەروازەیەك بۆ زانستی زانیارییەکان، سەرەتایەك بۆ زانستە کۆمەڵایەتییەکان، زانستی دۆکیۆمێنت، ژێدەرە گشتییەکانی، پێڕستی وەسفی، پەرەپێدانی سەرچاوەکان، کەرەستەکانی بیستنو بینین، بنەماکانی کۆمپیوتەر، پێڕستی بابەتی، دەستنووسی عەرەبی، زانستی زمان بەگشتی، سەرچاوەکانی کەلەپور، زانستی بەراوردکاری کتێبخانەکان، سستمی گێڕانەوەی زانیارییەکان، وەسفی بیبلیۆگرافیی کتێبخانەی منداڵان، ڕێبەرو کورتکراوەکانو..تاد).

مۆراڵی پسپۆڕی زانیارییەکان

مەبەست لە مۆراڵی پیشەی پسپۆڕانی کتێبخانەو زانیارییەکان بە تەنیا پرۆسەی جوانکردنی وێنەی پیشەکە، یان کارمەندانی کتێبخانە نییە لەبەرچاوی خەڵك، بەڵکو هێنانەکایەی چوارچێوەیەکە کە تیایدا پسپۆڕان بەرپرسیارییان بەرامبەر پیشەکەو کۆمەڵگا دەربکەوێت.

گرنگترین خەسڵەت کە لە کارمەندانی ئەم دامەزراوانەدا هەبن بریتین لە:

یەکەم: ئەو بنەمایانەی پەیوەستن بە ڕێزگرتن لە سیستم:

١– بەدواداچوونو ڕەخنە لەخۆگرتنو هەڵسەنگاندن بەگیانی لێبوردەییەوە.

٢– ڕێزگرتن لەهەر کارێك بەرپرس دیاری بکات.

٣– ڕێزی هەر سیستمێك کە لەدامەزراوەکەدا پەیڕەو بکرێت.

٤– بەویژدانی لە کارکردندا.

دووەم: بنەماکانی کارکردن لەگەڵ هاوڕێیانی کاردا:

١– هەڵسوکەوت لەبەر ڕۆشنایی بنەما ڕەوشتییەکانو ڕێزگرتنو بریندارنەکردن.

٢– ئامۆژگاریو ڕێنمایی بۆ هەرکەسێك پێویستی پێی بێت.

٣– لە گفتوگۆدا پەیڕەوکردنی لۆژیكو دوورکەوتنەوە لەلایەنداریی.

٤– پەسەندکردنی کێبڕکێی خاوێن، دوور لەئیرەییو بوغز.

سێیەم: بنەماکانی هەڵسوکەوت لەگەڵ هامشۆکەرو سوودمەندانیدا:

کە بریتین لە: پاراستنی هێمنی، ڕاستگۆییو دەستپاکی، لە خۆبردوویيو دوورکەوتنەوە لە خۆبەزلزانین، پرسینەوە لە پێویستیەکانیان، وەڵامدانەوەی پرسیارو سۆراغیان.

چوارەم: هێنانەدیی پیشەیی:

١– ڕێزگرتن لە پسپۆڕیو پیشەکە.

٢– قاڵبوون لە کاردا.

٣– سووربوون لەسەر فێربوون.

٤– دەستپێشخەریی بۆ گەشەدانی پیشەکە.

٥– پاراستنی تایبەتمەندیی.

٦– پاراستنی مافی موڵکداریی نووسەران.

ئەوانەش هەموویان بەهۆی پەیڕەوکردنی مۆراڵی پیشەیی دێنەدیی کە لەسێ ئاڕاستەوە خۆ دەنوێنن(پێکهاتەی کەسیی کارمەند، ئەو ژینگەیەی تیایدا کار دەکات، لەگەڵ یاساو ڕێسای پیشەیی کتێبخانەیی)[5].

چوارەم: خولەکانی ڕاهێنان بۆ پسپۆڕانی زانیارییەکان:

گەشەپێدانی پیشەیی کارمەندان لەپێناوی زیادبوونی زانیارییاندایە بۆ بایەخدانی زیاتر بە کارەکەیانو نواندنی چالاکیی ئەوتۆ کە ببێتە مایەی گۆڕانو تازەگەریو داهێنان.

ئەویش سوود وەرگرتن لە ڕێبازو میتۆدە زانستیە نوێیەکان بۆ بوارەکەیان، ئەوانە لەڕێی بەشداریکردنیان لەخولە پسپۆڕییەکاندا دێنە دی کە بەهۆی زانستی نوێو سەرچاوەکانی ئینتەرنێتەوە ئامادە دەکرێن، بەو پێیەی بواری زانیاریو کتێبخانەکان فراوانو لەگەڵ تەکنەلۆجیادا لە ڕەوتدان، هەرچۆن بوارەکە بەتیژڕەوی گۆڕانی بەسەردا دێت.

کارمەندی کتێبخانە بە ئامادەبوونی لەو خولانەو کۆنفرانسەکاندا فێری زانیاریی نوێ دەبێت، هەرچۆن ئاڵوگۆڕی زانیاریی لەنێوان کتێبخانەکاندا سەرچاوەیەکی بەپێزە بۆ وەرگرتنی زیاتر.

سەرچاوەکان:

١– شعبان عبدالعزيز خليفە، الكتب والمكتبات العصور القديمة، القاهرة، ١٩٩٦.

٢– سهير احمد محفوظ، تكنلوجيا المعلومات ومكتبات الأطفال على مشارف القرن ٢١، القاهرة، ٢٠٠١.

٣– محمد فتحي عبدالهادى، المكتبات والمعلومات العربية بين الواقع والمستقبل، القاهرة، ١٩٩٨.

٤– احمد بدر، اساسيات في علم المعلومات والمكتبات، الرياض، ١٩٩٦.

٥– محمد فتحي عبدالهادى، المعلومات وتكنلوجيا المعلومات على اعتاب قرن جديد، القاهرة، ٢٠٠٠.